РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 5
№ 4 (28)

Липень – серпень 2020 р.

DOI 10.53672/ej.4.2020

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2020. Том 5, № 4 (28)

Липень–серпень 2020 року

Київ · 2020
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.4.2020
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2020. Т. 5, № 4 (28) (липень–серпень 2020 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2020. — 28 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2020
© Видавник Назаров О. А., 2020

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Кириченко О. А., Тунтула О. С., Ткач Ю. Д. Методичні вказівки та курс лекцій зі спецкурсу «Юридична відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних технологій» : навч.-метод. посіб. **8**

1.2. Судово-психологічна експертиза **10**

Пам'яті Землянської Олени Володимирівні, експерту-психологу, видатному вченому, доктору психологічних наук, професору, члену редакційної колегії журналу **10**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **14**

Назаров О. А. **Огляд змін** до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року **14**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **19**

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи **19**

Фахова думка НДУСЕ Міністерства юстиції України: проведення експертного психологічного дослідження невербальної поведінки особи для встановлення фізичної тотожності осіб, зображених на відеозаписах не є компетенцією психологічної експертизи **19**

Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» другий рік поспіль набирає абітурієнтів на навчання по спеціальності “Психологія” **19**

Національний університет «Одеська юридична академія» оголошує набір абітурієнтів на бакалаврат і магістратуру за спеціальністю «Психологія» (мова оригіналу — російська) **20**

КЦС ВС нагадав судам, що надмірний формалізм на стадії відкриття провадження у справі впливає на доступ до суду **20**

Дисциплінарна палата Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України поставила крапку у справі щодо розгляду скарги на судових експертів психологів Ірхіна Ю.Б. та Семенця А.В. (відео) **20**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ **22**

EyeDetect: наукове обґрунтування технології (Д. Раскін) **22**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **24**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Звертаємо увагу: це реферативно-науковий журнал. Частина матеріалів номера — оригінальні статті, частина — реферати праць, які вже були опубліковані раніше: у фахових виданнях, на сайтах судів і державних органів. Реферати ми подаємо за правилами передруку: з іменем автора, незміненою назвою, бібліографічним описом першої публікації та посиланням на неї. Анотація до кожного матеріалу допоможе швидко вирішити, з чого почати читання.[6]

Шановні читачі! Позаду кожного рішення суду стоять факти, а позаду фактів — знання фахівців. Номер 2020. Том 5, № 4 (28) відкриває 3 матеріали, присвячених таким темам: теорія та історія спеціальних знань, судово-психологічна експертиза, нормативне регулювання експертизи.

> *Сторінка історії науки. 1900 року французький психолог Альфред Біне видав книгу «La suggestibilité» («Навіюваність»), а 1905 року — працю «La science du témoignage». Антоніо Мансанеро зараховує ці праці до ключових віх психології свідчень. У 2020 році минає 120 років від цієї події.*[7]

Найпопулярніший матеріал номера — «Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року». Прочитайте його, поділіться з колегами і повертайтеся до архіву журналу: кожен номер — це крок до професії, яка допомагає суду бачити правду.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА КУРС ЛЕКЦІЙ ЗІ СПЕЦКУРСУ «ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» : НАВЧ.-МЕТОД. ПОСІБ.[1]

Кириченко О. А., Тунтула О. С., Ткач Ю. Д.

Реферат. Навчально-методичний посібник О. А. Кириченка, О. С. Тунтули та Ю. Д. Ткача «Методичні вказівки та курс лекцій зі спецкурсу «Юридична відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних технологій»» (Київ : Видавець Назаров О. А., 2020, 324 с., українською та російською мовами) вийшов як додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці». Видання рекомендувала вчена рада Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (протокол № 8 від 18 березня 2020 р.); рецензентами виступили доктори юридичних наук І. І. Котюк (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), І. В. Пиріг (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ) і Е. Б. Хачатуров (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова). Автори викладають власне, як вони його визначають, інноваційне розуміння сутності й видового поділу відомостей за порядком отримання і використання, ступенем доступності та співвідношенням з погляду адекватності відображення навколишньої дійсності. У цьому контексті вони окремо обґрунтовують позицію про неконституційність відкриття ринку української землі та кваліфікацію такого діяння як державної зради. Запропоновано також авторське бачення класифікації юридичних наук і сутнісного видового поділу юридичних фактів, правопорушень та юридичної відповідальності в аспекті подолання правопорушень в інформаційній сфері. Практичну частину становлять спецкурс лекцій, методичні вказівки та інше забезпечення вибіркової навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія». Видання належить до праць наукової школи професора О. А. Кириченка (м. Миколаїв), представленої на сайті журналу окремою добіркою публікацій, а реферат розміщено в рубриці «Теорія та історія застосування спеціальних знань». Посібник може зацікавити викладачів правових дисциплін на технічних спеціальностях і фахівців, які працюють з правовими аспектами інформаційних технологій.

Ключові слова: юридична відповідальність, правопорушення у сфері інформаційних технологій, інформаційна сфера, видовий поділ відомостей, класифікація юридичних наук, юридичні факти, вибіркова навчальна дисципліна, комп'ютерна інженерія, навчально-методичний посібник.

Methodological Guidelines and Lecture Course for the Special Course «Legal Liability for Offences in the Field of Information Technology»: A Teaching and Methodological Manual

Kyrychenko O. A., Tuntula O. S., Tkach Yu. D.

Abstract. The teaching and methodological manual by Kyrychenko O. A., Tuntula O. S. and Tkach Yu. D. (Kyiv: Publisher Nazarov O. A., 2020, 324 p., in Ukrainian and Russian) was issued as a supplement to the electronic abstracting and scientific journal «Forensic Psychological Examination.

Use of the Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice». It was recommended by the academic council of the Pylyp Orlyk International Classical University (minutes No. 8 of 18 March 2020) and reviewed by three doctors of law, Kotiuk I. I., Pyrih I. V. and Khachaturov E. B. The authors set out what they present as an innovative understanding of the nature and typology of information according to how it is obtained and used, its accessibility and the adequacy with which it reflects reality. In this context they argue that opening the Ukrainian farmland market is unconstitutional and should be qualified as high treason. They also propose their own classification of legal sciences and a typology of legal facts, offences and legal liability with regard to combating offences in the information sphere. The practical part contains a lecture course, methodological guidelines and other teaching materials for an elective discipline for master's students in field of knowledge 12 Information Technologies, specialty 123 Computer Engineering. The manual belongs to the works of Professor Kyrychenko O. A.'s research school (Mykolaiv), which the journal presents as a separate collection on its website. It may interest lecturers teaching law to engineering students and specialists dealing with the legal aspects of information technology.

Keywords: legal liability, information technology offences, information sphere, typology of information, classification of legal sciences, legal facts, elective course, computer engineering, teaching manual.

Першоджерело: *Кириченко О. А., Тунтула О. С., Ткач Ю. Д. Методичні вказівки та курс лекцій зі спецкурсу «Юридична відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних технологій» : навч.-метод. посіб. Київ : Видавець Назаров О. А., 2020. 324 с. (Додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці»). Укр., рос.*[1] *Реферат оприлюднено в журналі 03.08.2020.*

References

1. Kyrychenko O. A., Tuntula O. S., Tkach Yu. D. Metodychni vkazivky ta kurs lektsii zi spetskursu "Yurydychna vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi informatsiinykh tekhnolohii" [Methodological Guidelines and Lecture Course for the Special Course "Legal Liability for Offences in the Field of Information Technology": A Teaching and Methodological Manual] : navch.-metod. posib : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 4 (28). URL: https://expertize-journal.org.ua/profesor-kirichenko-o-a/2436-kirichenko-o-a-tuntula-o-s-tkach-yu-d-metodichni-vkazivki-ta-kurs-lektsij-zi-spetskursu-yuridichna-vidpovidalnist-za-pravoporushennya-u-sferi-informatsijnikh-tekhnologij-navch-metod-posib (onovlena versiia vid 02.07.2022). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ПАМ'ЯТІ ЗЕМЛЯНСЬКОЇ ОЛЕНИ ВОЛОДИМИРІВНІ, ЕКСПЕРТУ-ПСИХОЛОГУ, ВИДАТНОМУ ВЧЕНОМУ, ДОКТОРУ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРУ, ЧЛЕНУ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ ЖУРНАЛУ[1]

Анотація. Некролог редакції вшановує пам'ять доктора психологічних наук, професора кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ Олени Володимирівни Землянської, яка пішла з життя 6 липня 2020 року на 75-му році. Згадано її роботу в ХНУВС з 1994 року з підготовки фахівців з юридичної, педагогічної та вікової психології, проведення судово-психологічних експертиз з 1977 року, членство в редакційній раді журналу з 2017 року та у спеціалізованій вченій раді Д 64.700.04, 151 наукову працю, 16 захищених під її керівництвом кандидатських та одну докторську дисертацію, відомчі відзнаки. Наведено перелік її монографій, навчальних посібників і публікацій із судово-психологічної експертизи.

Ключові слова: Землянська Олена Володимирівна, некролог, судово-психологічна експертиза, юридична психологія, Харківський національний університет внутрішніх справ, редакційна рада журналу, наукова спадщина.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 24.07.2020.*

Повний текст

Ерудиція, майстерність педагога-лектора, постійна турбота про виховання студентської молоді здобули глибоку повагу усіх знаючих її викладачів, студентів та співробітників університету та наукової спільноти.

Високі професійні знання, творча цілеспрямованість та принциповість дозволили їй досягти вагомих результатів в науковій діяльності: нагороджена відзнакою «Відмінник народної освіти України», відзнаками МВС України «За відзнаку в службі» II ступеня, «15 років МВС України», «За розвиток науки, техніки та освіти», «20 років міліції України», «Закон і честь». Доктор психологічних наук, професор Землянська Олена Володимирівна була автором 151 наукової роботи, членом спеціалізованої вченої ради Д 64.700.04 у

Харківському національному університеті внутрішніх справ. Вона виховала блискучу плеяду вчених: під її науковим керівництвом захищено 16 кандидатських та 1 докторська дисертації. Богато наукових робіт Олени Володимирівні були присвячені судово-психологічні експертизі.

Олена Володимирівна назавжди запам'ятається всім хто її знав - і колегам, і друзям, і однодумцям щирою людиною, талановитим педагогом, який користувався заслуженим авторитетом і глибокою повагою всіх, хто був поруч із нею упродовж довгих років її діяльності. Її досвід і приклади мудрих вчинків слугуватимуть взірцем для її богатьох психологів як майбутніх, так і теперішніх.

Редакційна колегія журналу висловлює щире співчуття рідним та близьким із приводу смерті Олени Володимирівни!

Деякі з відомих науких робіт Землянської О.В.

Монографії:

1. Землянська О. В. Особистість як об'єкт судово-психологічної експертизи: монографія / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки: . – Харків : Націон. ун-т внутр.справ, 2004. – 367 с.

2. Землянська О. В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: монографія. – Харків : Титул, 2007. – 244 с.

3. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Юридическая психология: монография. – Харьков : Титул, 2006. – 750 с.

4. Землянская Е. В. Методы исследования личности. / Человек в измерениях XX века. Прогресс человечества в двадцатом столетии в 15 томах / Международная академия

проблем Человека в авиации и космонавтике, Государственная летная Академия Украины, Региональный Межвузовский научно-исследовательский Центр Украины по проблемам человеческого фактора ; глав. ред Р. Н. Макаров. – М. : Междунар. акад. проблем человека в авиации и космонавтике, 2007. – Т.VIII. – Разд. 5. – С. 185-222.

5. Бандурка А. М., Землянская Е. В. Психология руководителя: монография. – Харьков : Золотая миля, 2013. – 720 с.

Навчальні посібники:

1. Землянская Е. В. Учебно-методические материалы для слушателей спецфакультета по подготовке практических психологов для системы народного образования к курсу «Этика и психология семейной жизни» / Землянская Е. В. – Харьков : Харковск. ун-т, 1991. – 32 с.

2. Землянська О. В., Ковалевська Ю. М. Методи і техніки групової корекції девіантної поведінки : навч. посіб. для практич. психологів правоохор. органів. – Харків : Харківск. військ. ун-т, 1997. – 34 с.

3. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Психология управления: учеб. пособ. – Харьков : ООО Фортуна-пресс, 1998. – 464 с.

4. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Основы психологии управления: учебник. – Харьков : Ун-т внутрен. дел, 1999. – 528 с.

5. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Юридическая психология: учебник. – Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2001. – 640 с.

6. Землянська О. В. Особистість соціального працівника в системі ОВС / Соціальна робота в органах внутрішніх справ України: навч. посіб. / гол. ред. д-р соціол. наук, проф. В. О. Соболєв. – Гл. 1.5. – Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С.86-102.

7. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В.Профессионализм и лидерство : учеб. пособ. – Харьков : Титул, 2006. – 578 с.

8. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Психология управления : учеб. пособ. – Харьков : Титул, 2007. – 532 с.

9. Землянська О. В. Судово-психологічна експертиза: Навчальний посібник. – Харків : Харківськ. нац. ун-т внутр. справ, 2012. – 300 с.

Деякі наукові публікації у галузі судово-психоогічної експертизи:

1. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза емоційних станів особистості [Текст] / О. В. Землянська // Психологічні проблеми суспільства епохи трансформації: Зб. матеріалів українско-польської конф. - Львів, 2003. - С. 32.

2. Землянська О.В. Психологічний аналіз показань свідків [Текст] / О. В. Землянська // Вісн. ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. - Х., 2003. - Вып.10: Психологія. - С. 43-48.

3. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза у справах, пов'язаних із дорожно-транспортними подіями [Текст] / О. В. Землянська // Психологія: Зб. наук. пр. - К., 2003. - Вып.20. - С. 64-73.

4. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза афекту [Текст] ; За ред. С.Д. Максименка / О. В. Землянська ; За ред. С.Д. Максименка // Зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. - К., 2003. - Т. V. Ч.1. - С. 79-86.

5. Землянська О.В. Особливості посмертної судово-психологічної експертизи [Текст] ; Заг. ред. С.І. Яковенка / О. В. Землянська ; Заг. ред. С.І. Яковенка // Актуальні проблеми суіцидології: Зб. наук. пр. - К., 2002. Ч.1. - С. 99-105.

6. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі [Текст] / О. В. Землянська // Психологія: Зб. наук. пр. - К., 2002. - Вып.16. - С. 70-73.

7. Землянська О.В. Характеристика основних видів судово-психологічної експертизи [Текст] ; За ред. С.Д. Максименка / О. В. Землянська ; За ред. С.Д. Максименка // Зб. наук. пр. ін-ту психології Г.С. Костюка АПН України. - К., 2002. - Т. IV. Ч.7. - С. 86-93.

8. Землянська О.В. Особистість як об'єкт судово-психологічної експертизи [Текст] / О. В. Землянська ; За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. - К., 2002. - Т. 1: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. Ч.8. - С. 51-56.

9. Землянська О.В. Системний підхід до вивчення особистості в судово-психологічній експертизі [Текст] / О. В. Землянська // Вісн. ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. - Х., 2001. - Вып. 8: Психологія. - С. 85-94.

10. Землянська О.В. Психологічна характеристика неповнолітніх потерпілих в справах про сексуальні злочини [Текст] / О. В. Землянська // Вісн. ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. - Х., 2001. - Вып.5: Психологія. - С. 58-63.

References

1. Pamiati Zemlianskoi Oleny Volodymyrivni, ekspertu-psykholohu, vydatnomu vchenomu, doktoru psykholohichnykh nauk, profesoru, chlenu redaktsiinoi kolehii zhurnalu [In Memory of Olena Volodymyrivna Zemlianska, Expert Psychologist, Outstanding Scholar, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Member of the Editorial Board of the Journal]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 4 (28). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/2379-pam-yati-zemlyanskoji-oleni-volodimirivni-ekspertu-psikhologu-vidatnomu-vchenomu-doktoru-psikhologichnikh-nauk-profesoru-chlenu-redaktsijnoji-kolegiji-zhurnalu (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОГЛЯД ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СПЕЦІАЛІСТА У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ З 1 ЛИПНЯ 2020 РОКУ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.4.2020.01[1] Check for updates

Анотація. Предметом огляду, який підготував головний редактор журналу О. А. Назаров, є новий процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 р. Автор аналізує Закон України від 17.06.2020 № 720-IX, ухвалений у зв'язку з прийняттям Закону щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень; за даними статті, 2 липня 2020 р. його повернуто до Верховної Ради з підписом Президента, а 3 липня опубліковано в газеті «Голос України» № 110 (7367). Мета роботи полягає в тому, щоб показати, які права, обов'язки й гарантії отримав спеціаліст і як це позначається на судово-експертній діяльності. Матеріалом слугували змінені норми КПК України, КК України та Закону України «Про судову експертизу». Центральною новелою автор вважає право спеціаліста складати висновок, який у провадженнях про кримінальні проступки визнано процесуальним джерелом доказів (ч. 1 ст. 298-1 КПК). Такий висновок має відповідати вимогам до висновку експерта (ч. 1 ст. 300 КПК), може бути отриманий ще до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч. 3 ст. 214 КПК), а в провадженні щодо злочину використовується лише на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням прокурора. Підставою для отримання висновку є запит уповноваженої особи органу, що розслідує кримінальні проступки (ст. 7-1 Закону), а підозрюваний, не погоджуючись із висновком, протягом 48 годин може клопотати про проведення експертизи (ст. 298-4 КПК). Окремо розглянуто визнання суб'єктами судово-експертної діяльності комунальних експертних установ, що, на думку автора, легалізує обласні установи медичної та психіатричної експертизи, порядок бюджетного фінансування експертиз і умови залучення судових експертів, які не працюють у державних установах. Показано, що спеціаліст тепер відповідає за завідомо неправдивий висновок за ст. 384 КК і захищений від перешкоджання та примушування ст. 386 КК, тоді як ст. 385 КК не змінено, тож за відмову від виконання обов'язків кримінальна відповідальність його не стосується. Огляд дає дізнавачам, прокурорам, адвокатам і судовим експертам стислу карту нових норм та їхніх взаємозв'язків.

Ключові слова: спеціаліст, висновок спеціаліста, кримінальний проступок, процесуальне джерело доказів, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про судову експертизу», дізнання, завідомо неправдивий висновок, комунальні експертні установи, судово-експертна діяльність.

Review of Amendments to the Legislation of Ukraine: The Procedural Status of a Specialist in Criminal Misdemeanour Proceedings from 1 July 2020

Nazarov O. A.

Abstract. Nazarov O. A., editor-in-chief of the journal, reviews how Law of Ukraine No. 720-IX of 17 June 2020, adopted in connection with the law simplifying pre-trial investigation of certain categories of criminal offences, reshaped the procedural status of a specialist in criminal misdemeanour proceedings from 1 July 2020. The aim is to show which rights, duties and safeguards the specialist has gained and how they affect forensic expert practice. The analysis covers the amended provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine (CPC), the Criminal Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Forensic Examination". The key novelty is the specialist's right to issue a written opinion, which in misdemeanour proceedings is recognised as a procedural source of evidence (Article 298-1 CPC), must meet the requirements for an expert opinion (Article 300 CPC) and may be obtained even before information is entered into the Unified Register of Pre-trial Investigations (Article 214 CPC). In proceedings concerning a crime, such an opinion may be used only under a ruling of the investigating judge upon the prosecutor's motion. A suspect who disagrees with the opinion may request an expert examination within 48 hours (Article 298-4 CPC). The author also considers the recognition of municipally owned expert institutions as subjects of forensic expert activity, budget funding of examinations and the conditions for engaging forensic experts outside state institutions. Specialists now bear criminal liability for a knowingly false opinion (Article 384 of the Criminal Code) and are protected against obstruction and coercion (Article 386), whereas Article 385 was left unchanged, so refusal to perform their duties is not a criminal offence. The review offers inquiry officers, prosecutors, defence lawyers and forensic experts a concise map of the new rules.

Keywords: specialist, specialist's opinion, criminal misdemeanour, procedural source of evidence, Criminal Procedure Code of Ukraine, Law of Ukraine On Forensic Examination, inquiry, knowingly false opinion, municipal expert institutions, forensic expert activity.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 03.07.2020; у номері — 31.08.2020; DOI:* ***10.53672/ej.4.2020.01***[1].

Повний текст

Згідно з Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», **спеціалістом у кримінальному провадженні** є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок» (частина 1 статті 71 КПК). Також спеціаліст має право, зокрема, викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження і щодо яких йому не були поставлені запитання (частина 1 статті 71 КПК).

Суб'єктами судово-експертної діяльності (крім спеціалізованих установ, законодавцем також визначені «їх територіальні філії) визначено **експертні установи комунальної форми власності**» (частина 1 статті 7 Закону України "Про судову експертизу"), що фактично надало можливість легалізувати в країні судово-експертні установи медичної та психіатричної експертизи, які в областях перебувають у комунальній власності. До 01 липня поточного року це положення вступало в протиріччя до 01 липня з частиною 3 статті 7 Закону України "Про судову експертизу", в якій зазначено: **"Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність,**

пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз."

Підставою для отримання висновку спеціаліста при з'ясуванні обставин вчинення кримінального проступку є запит службової особи підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, уповноваженої особи іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків (стаття 7-1 Закону України "Про судову експертизу")

Одночасно із врученням повідомлення про підозру особа інформується про результати висновку спеціаліста за його наявності. У разі незгоди з висновком спеціаліста особа впродовж сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі **дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених цим Кодексом**. У разі, якщо впродовж встановленого строку особа не звернеться з клопотанням про проведення експертизи, відповідне клопотання може бути заявлено лише під час судового розгляду (298-4 КПК).

Висновок спеціаліста може бути отримано (дозволяється отримати) для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (частина 3 статті 214 КПК).

Висновок спеціаліста має відповідати вимогам до висновку експерта (частина 1 статті 300 КПК).

Крім того, **висновок спеціаліста визнано процесуальним джерелом доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки** (частина 1 статті 298-1 КПК) з застереженням, що таке процесуальне джерело доказів не може бути використане у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка виноситься за клопотанням прокурора.

Залучення стороною обвинувачення спеціалістів, експертів спеціалізованих державних установ, проведення експертизи (обстежень і досліджень) за дорученням слідчого судді або суду **здійснюються за рахунок коштів, що за цільовим призначенням виділяються таким установам із Державного бюджету України** (частина 2 статті 122 КПК).

Проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням дізнавача та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України (частина 2 статті 15 Закону України "Про судову експертизу").

Також, до проведення обстежень і досліджень, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, **можуть залучатися судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та**

отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому цим Законом (частина 3 статті 10 Закону України "Про судові експертизи").

Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, мають право одержувати винагороду за проведення судової експертизи, якщо її виконання не є службовим завданням, та проводити **на договірних засадах експертні дослідження** з питань, що становлять інтерес для юридичних і фізичних осіб, з урахуванням обмежень, передбачених законом (пункти 5, 6 частини 1 статті 13, частина 7 статті 15 Закону України "Про судову експертизу").

Відповідальність спеціаліста згідно з КК України:

Спеціаліст має кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку згідно статті 384 КК України. Завідомо неправдивий висновок спеціаліста, складений для надання або наданий органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, - **караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років**. Ті самі дії, **поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту**, а також вчинені з корисливих мотивів, - караються **виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років** (абзац перший частини першої статті 384 КК України).

Проте, зміни до статті 385 КК України щодо відповідальності за відмову від виконання покладених обов'язків внесені законодавцем не були, що знімає зі спеціаліста кримінальну відповідальність за відмову **без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді, Вищій раді правосуддя, Конституційному Суді України або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України**.

Захист спеціаліста згідно з КК України:

Перешкоджання з'явленню спеціаліста до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, **примушування його до давання висновку, а також до давання завідомо неправдивого висновку шляхом погрози вбивством**, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або **розголошення відомостей, що їх ганьблять, або підкуп спеціаліста** з тією самою метою, а також погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше наданий висновок - **караються штрафом від п'ятдесяти (105 100 грн. 00 коп.) до трьохсот (630 600 грн. 00 коп.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (прожитковий мінімум з 1 січня 2020 року — 2 102,0 грн.) або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців** (абзац перший частини першої статті 386 КК України).

Використані нормативні документи:

1. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». - URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68550

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text

3. Закон України "Про судову експертизу". - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

5. Кримінальний кодекс України. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

6. Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень" від 17.06.2020 № 720-IX. - http://www.golos.com.ua/documents/2020-07-03-04-06-u.pdf

Нагадуємо, науковий журнал запроваджує надання послуги «Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи, дослідження із застосуванням поліграфа на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia

Електронна бібліотека правозахисника України. Серія: Застосування рішень Європейського суду з прав людини в українському судочинстві - https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/1088-biblioteka-navchalnikh-posibnikiv-shchodo-zastosuvannya-rishen-evropejskogo-sudu-z-prav-lyudini-v-ukrajini

Електронна бібліотека судді України: квітень 2020 року (більше 70 книг) - https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/786-elektronnaya-biblioteka-suddi-ukrajini-stanom-na-sichen-2018-roku-bilshe-30-knig

Колекція зразків клопотань про відкладення розгляду справи у зв’язку із впровадженням карантину та типові зразки заяв, які подаються до суду станом на 20 березня 2020 та оголошення ДСА України від 19 березня 2020 - https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/1076-zbirnik-zrazkiv-klopotan-pro-vidkladennya-rozglyadu-spravi-u-zv-yazku-iz-vprovadzhennyam-karantinu-stanom-na-20-bereznya-2020-ta-tipovi-zrazki-zayav-yaki-podayutsya-do-sudu

References

1. Nazarov O. A. Ohliad zmin do zakonodavstva Ukrainy: protsesualnyi status spetsialista u kryminalnykh provadzhenniakh pro kryminalni prostupky z 1 lypnia 2020 roku [Review of Amendments to the Legislation of Ukraine: The Procedural Status of a Specialist in Criminal Misdemeanour Proceedings from 1 July 2020]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 4 (28). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2020.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/2271-noveli-zakonodavstva-ukrajini-protsesualnij-status-spetsialista-u-kriminalnikh-provadzhennyakh-pro-kriminalni-prostupki-z-1-lipnya-2020-roku (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи[1]

17.07.2020

Короткий зміст. 9 липня 2020 року канд. психол. наук, доцент Назаров О. А. склав у ЦЕКК при Мін'юсті комплексний іспит і першим в Україні серед фахівців, які не працюють у державних установах, отримав кваліфікацію судового експерта за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження». Підставою став наказ Мін'юсту від 03.02.2020 № 337/5, що розширив перелік спеціальностей для недержавних експертів. Наведено типові психологічні експертизи в кримінальних і цивільних справах, історію його іспиту в МВС 2011 року та перелік методичних публікацій 2011–2014 років.

Фахова думка НДУСЕ Міністерства юстиції України: проведення експертного психологічного дослідження невербальної поведінки особи для встановлення фізичної тотожності осіб, зображених на відеозаписах не є компетенцією психологічної експертизи[2]

23.07.2020

Короткий зміст. 22 липня 2020 року адвокат Тарас Безпалий, захисник підозрюваних у справі про вбивство Павла Шеремета, оприлюднив відповіді Мін'юсту, Харківського, Одеського й Львівського НДІСЕ та Київського міського центру судово-психіатричної експертизи. За ними, встановлення тотожності осіб на відеозаписах за невербальною поведінкою чи ходою не належить до завдань психологічної експертизи (наказ № 53/5), а атестованих методик для цього немає. Мін'юст повідомив про відкриття дисциплінарних проваджень щодо експертів КНДІСЕ Ю. Б. Ірхіна та А. В. Семенця.

Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» другий рік поспіль набирає абітурієнтів на навчання по спеціальності “Психологія”[3]

15.08.2020

Короткий зміст. Київський інститут інтелектуальної власності та права НУ «Одеська юридична академія» вдруге набирає вступників на спеціальність 053 «Психологія», підготовку за якою веде з 2019 року. Наведено строки вступу 2020 року, зсунуті наказом МОН від 04.05.2020 № 591, і напрями роботи психолога, зокрема судово-психологічну експертизу. Інститут повідомляє, що з вересня 2018 року першим в Україні запровадив для правників п'ять дисциплін з детекції неправди й оцінки достовірності свідчень, має поліграфний комплекс і секцію Міжнародного співтовариства поліграфологів.

Національний університет «Одеська юридична академія» оголошує набір абітурієнтів на бакалаврат і магістратуру за спеціальністю «Психологія» (мова оригіналу — російська)[4]

15.08.2020

Короткий зміст. Національний університет «Одеська юридична академія» запрошує на бакалаврат і магістратуру за спеціальністю «Психологія» випускників шкіл, а також бакалаврів, спеціалістів і магістрів будь-яких спеціальностей. Описано зміст професії: робота з людьми, дотримання професійної етики й принципу «не нашкодь», постійне підвищення кваліфікації, наукова діяльність, консультування, робота з персоналом. Університет представлено як провідний юридичний заклад Півдня України, члена Асоціації європейських університетів і Європейської асоціації публічного права.

КЦС ВС нагадав судам, що надмірний формалізм на стадії відкриття провадження у справі впливає на доступ до суду[5]

25.08.2020

Короткий зміст. Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду постановою від 5 серпня 2020 року у справі № 177/1163/16-ц скасував ухвали про визнання неподаною та повернення позовної заяви у спорі про встановлення факту проживання однією сім'єю й поділ майна. Суди вважали, що позивач не усунув недоліків, а подані звіти про оцінку майна свідчать про його недобросовісність. ВС указав, що на цій стадії суд не мав повноважень оцінювати такі докази (ст. 175, 176 ЦПК України), а надмірний формалізм обмежує право на доступ до суду за ст. 6 Конвенції.

Дисциплінарна палата Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України поставила крапку у справі щодо розгляду скарги на судових експертів психологів Ірхіна Ю.Б. та Семенця А.В. (відео)[6]

31.08.2020

Короткий зміст. 31 серпня 2020 року Дисциплінарна палата ЦЕКК при Мін'юсті більшістю голосів визнала, що експерти-психологи КНДІСЕ Ю. Б. Ірхін і А. В. Семенець, виконуючи комісійну психолого-портретну експертизу у справі про вбивство Павла Шеремета, порушили п. 4.15 Інструкції, затвердженої наказом № 53/5, і оголосила їм попередження. КНДІСЕ й МВС заявили, що експерти не вийшли за межі компетенції, а ЦЕКК оцінювала лише дотримання процедур. Ю. Ірхін розповів LB.ua, що методика експертизи перебуває на стадії розробки.

References

1. Nezalezhnii ne derzhavnii profesiinii atestovanii sudovo-psykholohichnii ekspertyzi v Ukraini buty: istoriia odniiei peremohy abo pro mozhlyvist pryznachennia pershoi nederzhavnoi profesiinoi atestovanoi sudovo-psykholohichnoi espertyzy [Independent Non-State Professional Certified Forensic Psychological Examination in Ukraine Shall Exist: The Story of One Victory, or on the Possibility of Appointing the First Non-State Professional Certified Forensic Psychological Examination]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 17 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2325-

nezalezhnij-ne-derzhavnij-profesijnij-atestovanij-sudovo-psikhologichnij-ekspertizi-v-ukrajini-buti-istoriya-odnieji-peremogi (onovlena versiia vid 09.12.2023). [in Ukrainian].

2. Fakhova dumka NDUSE Ministerstva yustytsii Ukrainy: provedennia ekspertnoho psykholohichnoho doslidzhennia neverbalnoi povedinky osoby dlia vstanovlennia fizychnoi totozhnosti osib, zobrazhenykh na videozapysakh ne ye kompetentsiieiu psykholohichnoi ekspertyzy [Professional Opinion of the Research Institution of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine: An Expert Psychological Study of a Person's Non-Verbal Behaviour to Establish the Physical Identity of Persons Depicted in Video Recordings Is Not Within the Competence of Psychological Examination]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 23 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2356-fakhova-dumka-nduse-ministerstva-yustitsiji-ukrajini-provesti-ekspertne-psikhologichne-doslidzhennya-neverbalnoji-povedinki-osobi-dlya-vstanovlennya-fizichnoji-totozhnosti-osib-zobrazhenikh-na-videozapisakh-ne-mozhlive-ta-ne-vidnositsya-do-zavdan-psikhologichnoji-ekspertizi (onovlena versiia vid 26.06.2021). [in Ukrainian].

3. Kyivskyi instytut intelektualnoi vlasnosti ta prava Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia" druhyi rik pospil nabyraie abituriientiv na navchannia po spetsialnosti "Psykholohiia" [The Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy" Is Enrolling Applicants in the Speciality "Psychology" for the Second Year in a Row]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 15 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2533-kijivskij-institut-intelektualnoji-vlasnosti-ta-prava-natsionalnogo-universitetu-odeska-yuridichna-akademiya-drugij-rik-nabirae-abiturientiv-na-navchannya-na-spetsialnosti-psikhologiya (onovlena versiia vid 15.08.2020). [in Ukrainian].

4. Natsionalnyi universytet "Odeska yurydychna akademiia" oholoshuie nabir abituriientiv na bakalavrat i mahistraturu za spetsialnistiu "Psykholohiia" (mova oryhinalu — rosiiska) [The National University "Odesa Law Academy" Announces the Enrolment of Applicants for Bachelor's and Master's Programmes in the Speciality "Psychology" (Original Language – Russian)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 15 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2534-natsionalnyj-universitet-odesskaya-yuridicheskaya-akademiya-obuchenie-na-bakalavra-i-magistra-po-spetsialnosti-psikhologiya (onovlena versiia vid 15.08.2020). [in Ukrainian].

5. KTSS VS nahadav sudam, shcho nadmirnyi formalizm na stadii vidkryttia provadzhennia u spravi vplyvaie na dostup do sudu [The Civil Cassation Court of the Supreme Court Reminded the Courts That Excessive Formalism at the Stage of Opening Proceedings Affects Access to Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 25 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2606 (onovlena versiia vid 25.08.2020). [in Ukrainian].

6. Dystsyplinarna palata Tsentralnoi ekspertno-kvalifikatsiinoi komisii pry Ministerstvi yustytsii Ukrainy postavyla krapku u spravi shchodo rozghliadu skarhy na sudovykh ekspertiv psykholohiv Irkhina Yu.B. ta Sementsia A.V. (video) [The Disciplinary Chamber of the Central Expert Qualification Commission at the Ministry of Justice of Ukraine Closed the Case on the Complaint Against Forensic Psychologists Yu. B. Irkhin and A. V. Semenets (Video)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 31 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2680-distsiplinarna-palata-tsentralnoji-ekspertnoji-kvalifikatsijnoji-komisiji-pri-ministerstvi-yustitsiji-ukrajini-postavila-krapku-u-spravi-shchodo-rozglyadu-skargi-na-sudovikh-ekspertiv-psikhologiv-irkhina-yu-b-ta-sementsya-a-v-video (onovlena versiia vid 08.08.2021). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

EyeDetect: наукове обґрунтування технології (Д. Раскін)

Наукову основу EyeDetect заклали дослідники, які десятиліттями вивчали принципи тестування на поліграфі. Один з них — професор психології Університету штату Юта Девід Раскін, відеоінтерв'ю з яким журнал опублікував у червні 2019 року.

Д. Раскін очолює групу дослідників і понад 40 років присвятив розробці та вивченню фундаментальних принципів тестування на поліграфі. Він є автором кількох технік із запитаннями порівняння, відомих як техніки Університету штату Юта, і понад 150 наукових публікацій, а з 2008 року входить до авторів-розробників EyeDetect [1].

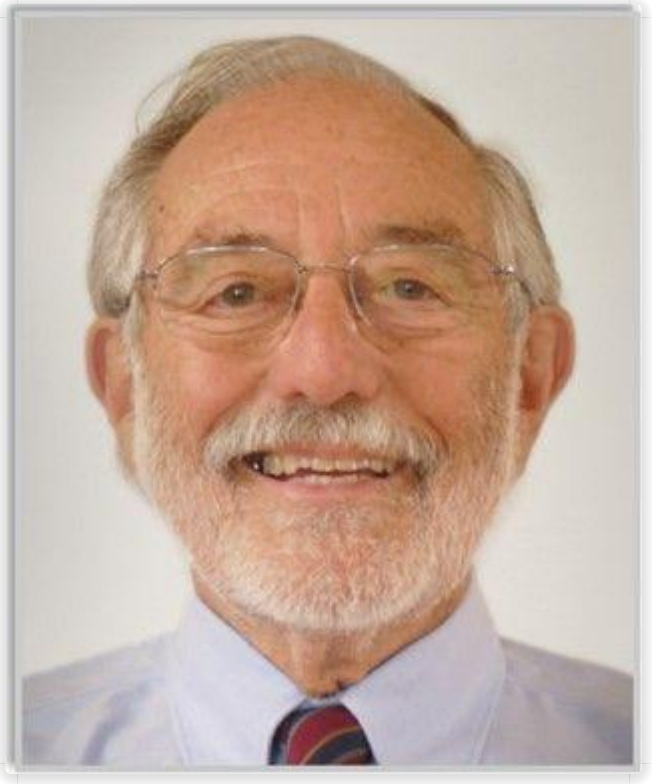

Девід Раскін, професор психології Університету штату Юта [1]

EyeDetect описують як першу з 2014 року безконтактну технологію виявлення обману на основі аналізу реакцій очей. Під час тесту система фіксує непомітні й неконтрольовані рухи окорухового апарату — 60 вимірювань за секунду; до обстежуваного не потрібно приєднувати дроти й датчики [1].

Станція EyeDetect [1]

За даними матеріалу, технологія розподіляє обстежуваних на категорії «правдивий» або «неправдивий» з точністю не менше 86 %, а в поєднанні з поліграфом надійність результату може сягати 99 %. Одна станція дозволяє провести до 15 перевірок на день [1].

References

1. Videointervyu Devida Raskina odnogo iz vedushchikh poligrafologov sovremennosti o EyeDetect - sovremennoy mobilnoy tekhnologii detektsii skryvaemoy informatsii. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 22 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/963-eyedetect-sovremennaya-mobilnaya-tekhnologiya-detektsii-skryvaemoj-informatsii-ee-ekonomicheskie-i-nauchno-obosnovanye-preimushchestva-pri-ispolzovanii-v-krizisnykh-situatsiyakh (onovlena versiia vid 05.11.2026). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у липні–серпні 2020 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово медична експертиза	89
3	почеркознавча експертиза	43
4	лінгвістична експертиза	41
5	товарознавча експертиза	37
6	експертиза проектної документації	30
7	психофізіологічна експертиза	21
8	дактилоскопічна експертиза	14

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «лінгвістична експертиза» (+140 %), «товарознавча експертиза» (+120 %), «судово медична експертиза» (+80 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Назаров О. А.* Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року	9 466
2	Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» другий рік поспіль набирає абітурієнтів на навчання по спеціальності “Психологія”	5 887
3	Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи	5 601
4	Фахова думка НДУСЕ Міністерства юстиції України: проведення експертного психологічного дослідження невербальної поведінки особи для встановлення фізичної тотожності осіб, зображених на відеозаписах не є компетенцією психологічної експертизи	2 966
5	EyeDetect: наукове обґрунтування технології (Д. Раскін)	2 963

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

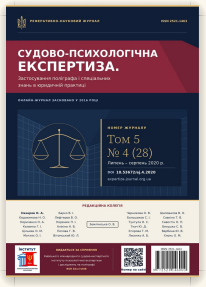

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2020. Т. 5, № 4 (28). 28 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2020. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19795-2020-4-33.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Spe-

cial Knowledge in Legal Practice]. 2020. Vol. 5, No. 4 (28). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2020. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Manzanero A. L. Hitos de la historia de la psicología del testimonio en la escena internacional. Boletín de Psicología, № 100 (2010). URL: https://www.uv.es/seoane/boletin/previos/N100-6.pdf (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.07.2020–31.08.2020 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.07.2020–31.08.2020]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2020-07-01%202020-08-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2020. Том 5, № 4 (28)
липень–серпень 2020 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 28 с.

DOI 10.53672/ej.4.2020. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua